

Valgretsalders historie

Valgretsalders blev senest ændret ved folkeafstemningen den 19. september 1978, hvor de 18-årige fik valgret. Den nuværende valgretsalders er resultatet af en lang proces, hvor en større og større del af befolkningen gradvist er blevet tildelt valgret.

Baggrund

Udvidelsen af valgretten falder primært i to hovedperioder. Først fra midten af 1800-tallet og frem til grundloven af 1915, hvor det centrale spørgsmål er om hvorvidt, valgret skal afhænge af ejendomsbesiddelser, økonomiske kvalifikationer og køn.

Anden periode falder fra 1920'erne og frem til vedtagelsen af grundloven i 1953. I denne periode kommer valgretsalders i fokus.

Udviklingen i valgretten har siden 1953 haft udgangspunkt i sammenhængen mellem valgretsalders og udviklingen i unges modenhed og demokratiske pligter.

1834

Valgretsalders ved stænderforsamlingerne sættes lig med myndighedsalders (fra danske lov, 1683) til 25 år.

1849

Med grundloven af 1849 blev valgretsalders til Folketinget sat op til 30 år, mens ejendomskrav blev opgivet og erstattet med et krav om, at tyende skulle være udelukket fra at stemme, medmindre de havde egen husstand.

Også til Landstinget blev valgretsalders sat til 30 år, mens valgbarhedsalders blev sat til 40 år. Kvinder havde ikke valgret, myndighedsalders var stadig 25 år og tjeneste- og fattigfolk var fortsat udelukket fra at stemme.

1901

Frem mod parlamentarismens indførelse i 1901 blev valgretsalders igen nedsat til 25 år. Samtidigt skærpedes de økonomiske krav dog, og de store skatteydere og jordejeres position i Landstinget styrkedes. Samlet set betød det en begrænsning af valgretten.

1915

Det store skridt mod almindelig valgret blev taget frem mod grundloven af 1915. Kvinder, tyende og fattigfolk fik valgret. Valgretsalders til Landstinget blev dog sat op til 35 år. Valgretsalders til Folketinget skulle derimod sættes gradvist ned fra 30 år til myndighedsalders på 25 år. Valgretsalders skulle sættes ned med 1 år hvert 4. år – der skulle altså gå 16 år før nedsættelsen til 25 år ville være realiseret.

1918

Ved folketingsvalget i 1918 havde de 29-årige altså stemmeret, men overgangsbestemmelsen om den gradvise nedsættelse af valgretsalders blev umiddelbart herefter ophævet, således at valgretsalders straks kunne sættes ned til 25 år ved valg til Folketinget.

1920

I 1920 vedtog Folketinget to gange at sænke valgretsalders til Folketinget yderligere til 21 år. Begge gange blev det dog stemt ned i Landstinget.

Med grundlovene af 1915 og 1920 blev i det store og hele den almindelige valgret indført – i hvert fald til Folketinget – idet alle danske statsborgere (mænd og kvinder) med fast bopæl i landet fik valgret, når de nåede 25 år. Kun modtagelse af fattighjælp kunne medføre tab af valgret.

1939

I midten af 1930'erne blussede diskussionen om valgretsalders op igen i ønsket om en forfatningsreform. I debatten blev flere forslag til aldersgrænser fremhævet: en generel nedsættelse til 21 år, en

nedsættelse ved folketingsvalg til 21 år kombineret med en nedsættelse ved landstingsvalg til 25 år og endelig en generel nedsættelse til 23 år, der også knæsatte princippet om 'ét vælgerkorps, ét valg'. Grundlovsforslaget blev vedtaget to gange af både Folketinget og Landstinget, så det i 1939 kunne sendes til folkeafstemning. Her faldt forslaget imidlertid, fordi kun 44,6 pct. af de valgberettigede stemte for forslaget, mens grundlovens daværende krav for en vedtagelse var mindst 45 pct.

1940-1945

Mange unges aktive deltagelse i modstandsbevægelsen medførte et politisk ønske om at nedsætte valgretsaldere, i anerkendelse af ungdommens indsats.

1946

I 1946 blev der nedsat en forfatningskommission, der blandt andet skulle se på en sænkelse af valgretsaldere.

1949

Valgretsaldere ved de kommunale valg blev sat ned til 23 år. De følgende år var der forskellig valgretsaldere ved kommunale valg og folketingsvalg.

1953

I forfatningskommissionen var der bred enighed om, at valgretsaldere skulle sænkes, men der kunne ikke skabes enighed om, hvorvidt den skulle være 21 år (som myndighedsaldere) eller 23 år. Derfor besluttede man, at det skulle afgøres ved folkeafstemning i forbindelse med grundlovsforslaget i 1953. Ved folkeafstemningen om valgretsaldere kunne alle personer, der på afstemningsdagen var fyldt 21 år, deltage.

Foruden beslutningen om en ny valgretsaldere indeholdt grundlovsforslaget tre valgretsmæssigt betydningsfulde punkter:

- 1) valgretsaldere skulle være ens ved valg til Folketinget, kommunale valg og menighedsrådsvalg
- 2) valgretsaldere skulle ikke længere være angivet direkte i grundloven, men kunne ændres ved almindelig lov – dog med den begrænsning, at ændringer af valgretsaldere altid skulle til folkeafstemning
- 3) afskaffelse af Landstinget og indførelse af et etkammersystem.

Grundlovsforslaget blev to gange vedtaget i både Folketinget og Landstinget, så en folkeafstemning om grundloven og valgretsaldere kunne sendes til folkeafstemning i maj 1953. Grundloven blev vedtaget, og dermed blev valgretsaldere til alle offentlige valg i 1953 sat til 23 år, og en ændring af aldersgrænsen kunne kun ske efter obligatorisk folkeafstemning. Myndighedsaldere var stadig lavere end valgretsaldere.

1961

Et stort flertal i Folketinget besluttede at nedsætte valgretsaldere til 21 år, hvorefter forslaget ifølge grundloven skulle til folkeafstemning. Ved folkeafstemningen den 30. maj 1961 stemte et flertal for at sænke valgretsaldere til 21 år.

1964

Forslaget om 18-års valgret fremsættes i Folketinget uden resultat.

1969

I 1967-1969 blev det i flere omgange drøftet at sænke valgrets- og/eller myndighedsaldere til 20 år eller 18 år. Det endte med, at et lovforslag om en sænkelse af valgretsaldere til 18 år blev vedtaget 6. juni 1969, og den 24. juni – mindre end tre uger efter – fandt folkeafstemningen sted. Forslaget faldt med et brag, da der både var flertal imod blandt de afgivne stemmer og mere end 30 pct. af de stemmeberettigede stemte nej.

1971

Folketinget vedtog i december 1969 at sænke myndighedsaldere til 20 år, og blandt andet med begrundelsen om, at myndigheds- og valgretsaldere burde være sammenfaldende, besluttede Folketinget i 1971 også at sænke valgretsaldere til 20 år. Folkeafstemningen afholdtes samtidig med folketingsvalget i september 1971, og udfaldet blev en nedsættelse af valgretsaldere til 20 år.

1976

I 1976 vedtog Folketinget igen at sænke myndighedsaldere – denne gang til 18 år – uden dog at røre ved valgretsaldere.

1978

I maj 1978 vedtog Folketinget at nedsætte valgretsaldere fra 20 år til 18 år. Folkeafstemningen afholdtes den 19. september samme år, hvor et flertal stemte for at sænke valgretsaldere til 18 år.

2001

I 2001 blev en sænkelse af valgretsaldere vedtaget politik for DUF.

2001-2007

Flere europæiske lande og delstater sænkede valgretsaldere til 16 år, herunder Østrig, Tyskland og Schweiz.

2008

En række partier i Folketinget markerede, at de ønskede at nedsætte valgretsalderen til 16 år. Folketinget behandlede forslag om at nedsætte en valgretskommission. Forslaget kunne ikke samle flertal.

2009

DUF gennemførte et prøvevalg for 16-17-årige ved kommunalvalget i 2009, hvor over 50.000 unge deltog.

2010

DUF nedsatte en valgretskommission bestående af centrale repræsentanter fra alle partier, interesseorganisationer, medier, samt eksperter. Tidligere formand for folkettinget, Christian Mejdahl (V), var formand for kommissionen.

2011

Valgretskommissionen præsenterede sin betænkning: 'Demokrati for fremtiden' den 1. december 2011 på Christiansborg, med 28 konkrete anbefalinger til et styrket demokrati. Den nye S-R-SF regering indskriver Valgretskommissionen og dens anbefalinger i sit regeringsgrundlag.

2012

Økonomi- og Indenrigsminister Margrethe Vestager iværksatte sammen med Kommunernes Landsforening og andre organisationer en række initiativer med det formål at øge unges demokratiske engagement og valgdeltagelse på baggrund af Valgretskommissionens betænkning.

ÆNDRINGER I VALGRETSSALDEREN SIDEN 1834

År	Valgretsalder – Folketinget mv. (år)	Valgretsalder – Landstinget (år)	Myndighedssalder	Andet
1834	25	25	25 år	Kvinder ingen valgret. Strengt krav til økonomisk formåen.
1849	30	30 (valgbarhed: 40)	25 år	Kvinder, tjeneste- og fattigfolk uden valgret.
1855	25	25 (valgbarhed: 40)	25 år	Kvinder ingen valgret. Strengt krav til økonomisk formåen.
1915	30	35	25 år	Valgretsalderen til Folketinget skulle gradvis sættes ned til 25 år.
1918	25	35	25 år	
1922	25	35	21 år	
1949	25	35	21 år	23 år ved kommunale valg.
1953			21 år	Etkammersystem. Samlet valgret for alle offentlige valg.
1961	21		21 år	
1969	20		20 år	
1971	20		20 år	
1976	18		18 år	
1978			18 år	

FOLKEAFSTEMNINGER OM VALGRETSALDEREN

Folkeafstemning	Forslag om ændring af valgetsalderen	Procent af samtlige stemmeberettigede	Stemmeprocent	Resultat
28. maj 1953	25 år til 23 eller 21 år	23 år: 29,9 % 21 år: 24,9 %	57,1 %	23 år
30. maj 1961	23 til 21 år	For: 20,3 % Imod: 16,6 %	37,3 %	21 år
24. juni 1969	21 til 18 år	For: 13,5 % Imod: 49,8 %	63,6 %	Forkastet
21. september 1971	21 til 20 år	For: 47,4 % Imod: 36,5 %	86,2 %	20 år
19. september 1978	20 til 18 år	For: 33,8 % Imod: 29,1 %	63,2 %	18 år